Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
HENRIK SAUGMANDSGAARD ØE
28 päivänä helmikuuta 2019 [1]

Asia C-729/17

Euroopan komissio
vastaan

Helleenien tasavalta

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen – Direktiivi 2005/36/EY – Ammattipätevyyden tunnustaminen – Sovittelijan ammatin harjoittamiseksi hankittujen muodollista pätevyyttä koskevien asiakirjojen tunnustamista koskevat kansalliset säännöt

I Johdanto

1. Kannekirjelmän mukaan Euroopan komissio vaatii unionin tuomioistuinta ensinnäkin toteamaan, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut SEUT 49 artiklan, jossa kielletään sijoittautumisvapauden rajoitukset, eikä palveluja sisämarkkinoilla koskevan direktiivin 2006/123/EY [2] 15 artiklan 2 kohdan b ja c alakohdan sekä 3 kohdan mukaisia velvoitteitaan. Tältä osin komissio väittää, että kyseinen jäsenvaltio on rajoittanut näiden oikeussääntöjen vastaisesti sitä oikeudellista muotoa, jota sovittelijakoulutusta tarjoavilta organisaatioilta edellytetään.

2. Toiseksi komissio vaatii sen toteamista, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut kyseiseen SEUT 49 artiklaan eikä ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun direktiivin 2005/36/EY [3] 13 ja 14 artiklaan, 50 artiklan 1 kohtaan sekä sen liitteeseen VII perustuvia velvoitteitaan. Komissio väittää, että Kreikka on asettanut sellaisten henkilöiden pätevyyden tunnustamisen edellytykseksi, jotka hakevat akkreditointia sovittelijan ammattia varten, yhtäältä vaadittujen todistusten sisältöä koskevia lisävaatimuksia, joista ei ole säädetty kyseisessä direktiivissä, ja toisaalta korvaavia toimenpiteitä, joita ennen ei ole arvioitu sitä, onko koulutus mahdollisesti olennaisesti erilainen kuin kansallinen koulutus, ja loukannut näin syrjintäkiellon periaatetta.

3. Unionin tuomioistuimen pyynnöstä tässä ratkaisuehdotuksessa rajoitutaan tarkastelemaan vain niitä kanneperusteita, jotka koskevat kyseisen Kreikan lainsäädännön ristiriitaa direktiivin 2005/36 kanssa [4] erityisesti siltä kannalta, miten kyseisen direktiivi ja direktiivi 2008/52/EY [5] kytkeytyvät toisiinsa.

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 12.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2006, L 376, s. 36).

3 7.9.2005 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2005, L 255, s. 22).

4 Kansallisen lainsäädännön mahdollisesta ristiriidasta direktiivin 2006/123 15 artiklan ja SEUT 49 artiklan kanssa ks. julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotus vireillä olevassa asiassa komissio v. Saksa (C-377/17).

5 Tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla 21.5.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EUVL 2008, L 136, s. 3).

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Direktiivi 2005/36

4. Direktiivin 2005/36 13 artiklan, jonka otsikko on ”Tunnustamisen edellytykset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kun vastaanottavassa jäsenvaltiossa edellytetään säännellyn ammatin harjoittamisen aloittamiseksi tai harjoittamiseksi tiettyä ammattipätevyyttä, kyseisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen antaa hakijalle luvan ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa kyseistä ammattia samoin edellytyksin kuin omille kansalaisilleen, jos hakijalla on toisen jäsenvaltion alueellaan saman ammatin harjoittamisen aloittamiseksi tai harjoittamiseksi edellyttämä, 11 artiklassa tarkoitettu pätevyystodistus tai muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja.

Pätevyystodistusten ja muodollista pätevyyttä osoittavien asiakirjojen on oltava jäsenvaltion lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti nimetyn toimivaltaisen viranomaisen antamia.”

5. Direktiivin 14 artiklan, jonka otsikko on ”Korvaavat toimenpiteet”, 1, 4 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Vastaanottava jäsenvaltio voi 13 artiklan estämättä edellyttää hakijan suorittavan enintään kolme vuotta kestävän sopeutumisajan taikka kelpoisuuskokeen seuraavissa tapauksissa:

a) jos hakijan saaman koulutuksen sisältö on olennaisesti erilainen kuin sen koulutuksen sisältö, josta vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaadittava muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja on osoituksena;

b) jos vastaanottavassa jäsenvaltiossa säännelty ammatti käsittää yhtä tai useampaa sellaista säänneltyä ammattitoimintaa, joka ei sisälly vastaavaan ammattiin hakijan kotijäsenvaltiossa, ja vastaanottavassa jäsenvaltiossa edellytettävä koulutus on sisällöltään olennaisesti erilainen kuin se sisältö, josta hakijan esittämä pätevyystodistus tai muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja on osoituksena.

– –

4. Sovellettaessa 1 ja 5 kohtaa ”olennaisesti erilaisella sisällöllä” tarkoitetaan ammatin harjoittamisen kannalta keskeisten tietojen, hankittujen taitojen ja hankitun pätevyyden muodostamaa kokonaisuutta, johon verrattuna muuttajan saama koulutus eroaa sisällöltään merkittävässä määrin vastaanottavan jäsenvaltion edellyttämästä koulutuksesta.

5. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan suhteellisuusperiaatetta noudattaen. Erityisesti jos vastaanottava jäsenvaltio aikoo vaatia hakijaa suorittamaan sopeutumisajan tai kelpoisuuskokeen, sen on ensin tutkittava, ovatko ne tiedot, taidot ja pätevyys, jotka hakija on hankkinut jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa ammattikokemuksensa tai elinikäisen oppimisen avulla ja jotka asiaankuuluva elin on tätä tarkoitusta varten muodollisesti vahvistanut, sellaisia että ne korvaavat kokonaan tai osittain 4 kohdassa määritellyn olennaisesti erilaisen sisällön.”

6. Direktiivin 50 artiklan, jonka otsikko on ”Asiakirjat ja muodollisuudet”, 1 kohdassa säädetään, että ”tehdessään päätöstä säännellyn ammatin harjoittamislupaa koskevasta hakemuksesta tämän osaston mukaisesti vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat vaatia liitteessä VII lueteltujen asiakirjojen ja todistusten esittämistä – –”.

7. Mainitussa liitteessä VII, jonka otsikko on ”Direktiivin 50 artiklan 1 kohdan mukaisesti vaadittavat asiakirjat ja todistukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Asiakirjat

a) Asianomaisen henkilön kansalaisuuden todistava asiakirja.

b) Jäljennökset pätevyystodistuksista tai jäljennös koulutuksesta annetusta asiakirjasta, joka antaa oikeuden ryhtyä harjoittamaan asianomaista ammattia, sekä tarvittaessa todistus asianomaisen henkilön ammattikokemuksesta.

Vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat lisäksi pyytää hakijaa toimittamaan tarvittaessa hänen koulutustaan koskevia tietoja, jotta voitaisiin määrittää mahdolliset olennaiset erot vaadittuun kansalliseen koulutukseen nähden 14 artiklan mukaisesti. – –

c) Direktiivin 16 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa kotijäsenvaltion tai ulkomaan kansalaisen lähtöjäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tai elimen antama todistus, joka koskee toiminnan lajia ja kestoa.

– –”

B Kreikan oikeus

1. Laki 3898/2010

8. Direktiivi 2008/52 on saatettu osaksi kansallista oikeutta lailla 3898/2010.[6]

9. Kyseisen lain 6 §:n, jonka otsikko on ”Akkreditointilautakunta”, 1 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Perustetaan sovittelijoiden akkreditointilautakunta, joka toimii oikeus-, avoimuus- ja ihmisoikeusministerin valvonnassa[, jonka] toimivaltuuksiin kuuluu muun muassa sovittelijoiksi hakevien akkreditointi – –.

3. Sovittelijaksi hakevan akkreditointia varten suoritetaan koetehtäviä valintalautakunnalle, johon osallistuu kaksi edellä 1 momentissa tarkoitetun akkreditointilautakunnan puheenjohtajan nimittämää tämän lautakunnan jäsentä ja tuomari, – – joka toimii valintalautakunnan puheenjohtajana. Valintalautakunta selvittää, onko hakijalla sovittelupalvelujen tarjoamisen edellyttämät tiedot ja pätevyys ja onko hakija suorittanut sovittelupalvelujen tarjoamisen kannalta riittävän, 5 §:ssä tarkoitetun koulutusorganisaation tarjoaman koulutuksen. Valintalautakunnan päätös on annettava kirjallisena ja se on perusteltava asianmukaisesti. – –”

10. Lain 7 §:n 2 momentin a kohdan mukaan ”oikeus-, avoimuus- ja ihmisoikeusministerin asetuksella – – määritellään sovittelijoiden akkreditoinnin erityisedellytykset ja muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa sovittelijalle myönnetyn, tähän tehtävään valtuuttavan nimikkeen tunnustamismenettely. Nimikkeen tunnustaminen, sen väliaikainen tai pysyvä peruuttaminen edellyttävät 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun lautakunnan ennakkosuostumusta.”. Tunnustaminen ja hyväksynnän väliaikainen tai

6 Sovittelusta siviili- ja kauppaoikeuden alalla annettu laki (FEK A’ 211/16.12.2010).

lopullinen peruuttaminen edellyttävät edellä 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun lautakunnan ennalta antamaa lupaa.” Kyseisen 6 §:n 5 momentissa säädetään muun muassa, että kyseinen ministeri ” määrittelee [asetuksella] yksityiskohtaisesti sovittelijan ammattiin hakeville järjestettävän kokeen toteuttamistavat, arviointikriteerit ja osallistumisvaatimukset”.

11. Lain 14 §:ää muutettiin 4.12.2012 annetulla lainsäätämisjärjestyksessä hyväksytyllä säädöksellä,[7] jolla siihen lisättiin 2 momentti, jonka mukaan ”ulkomaisen koulutusorganisaation Kreikassa antaman koulutuksen suorittamisesta myönnetty sovittelijan tehtävään valtuuttava tutkintonimike voidaan tunnustaa, jos se on myönnetty viimeistään päivänä, jolloin lain 3898/2010 5 §:ssä tarkoitetun koulutusorganisaation tai siinä tarkoitettujen koulutusorganisaatioiden toimilupa myönnettiin ja se aloitti tai ne aloittivat toimintansa, ja joka tapauksessa viimeistään 31.12.2012”.

2. Muutettu ministerin asetus 109088

12. 12.12.2011 annetun ministerin asetuksen 109088,[8] sellaisena kuin se on muutettuna 20.12.2012 annetulla asetuksella 107309[9] (jäljempänä muutettu ministerin asetus 109088), A luvun ainoan pykälän 1, 2 ja 5 momentissa säädetään seuraavaa:

”A. Ulkomaisen koulutusorganisaation myöntämien sovittelijan tehtävään valtuuttavan nimikkeen tunnustamismenettely määritellään seuraavasti:

Sovittelijoiden akkreditointilautakunta tunnustaa ulkomaisen koulutusorganisaation myöntämän sovittelijan tehtävään valtuuttavan nimikkeen vastaavuuden seuraavaa menettelyä noudattaen:

1. Asianomaiset tekevät hakemuksen valtuutetun sovittelijan nimikkeen tunnustamiseksi.

– –

2. Hakemuslomakkeeseen on liitettävä seuraavat asiakirjat:

– –

c) koulutusorganisaation antama todistus, joka on osoitettu lain 3898/2010 6 §:n 1 momentissa tarkoitetulle sovittelijoiden akkreditointilautakunnalle ja josta käy ilmi:

   aa) koulutuksen kokonaistuntimäärä

   bb) opetuksen sisältö

   cc) koulutuksen järjestämispaikka

   dd) osallistujien lukumäärä

   ee) kouluttajien lukumäärä ja pätevyysvaatimukset

   ff) hakijoiden koe- ja arviointimenettely ja tapa, jolla taataan menettelyn moitteettomuus.

7 Valtiovarainministeriön, kehitys-, kilpailu-, infrastruktuuri-, kuljetus- ja verkostoministeriön, opetus- ja uskontoasiain ministeriön, kulttuuri- ja urheiluministeriön, ympäristö-, energia- ja ilmastonmuutosministeriön, työ-, sosiaaliturva- ja sosiaalihuoltoministeriön, oikeus-, avoimuus- ja ihmisoikeusministeriön, hallinnon uudistamisesta ja sähköisestä hallinnosta vastaavan ministeriön toimivaltaan kuuluvista kiireellisistä kysymyksistä ja eräistä muista säännöksistä annettu laki (FEK A’ 237/5.12.2012).

8 FEK B’ 2824/14.12.2011.

9 FEK B’ 3417/21.12.2012.

– –

5. Sovittelijoiden akkreditointilautakunta hyväksyy nimikkeen vastaavuuden edellyttäen, että sen on myöntänyt tunnustettu ulkomainen organisaatio ja hakija kykenee osoittamaan kokemuksen, joka muodostuu vähintään kolmesta sovittelumenettelyyn osallistumisesta sovittelijana, sovittelijan avustajana tai menettelyn osapuolen avustajana. Lautakunta voi harkintansa mukaan vaatia asianomaista suorittamaan täydentävän kokeen muun muassa silloin, kun hän on saanut koulutuksensa ulkomaiselta organisaatiolta Kreikassa.

Ulkomailla myönnetyn tai tunnustetun ulkomaisen koulutusorganisaation Kreikassa antaman koulutuksen suorittamisesta myönnetyn nimikkeen vastaavuuden tunnustamisen osalta sovittelijoiden akkreditointilautakunta voi hyväksyä nimikkeen vastaavuuden, vaikka asianomainen ei esitä näyttöä kokemuksesta, joka muodostuu vähintään kolmesta sovittelumenettelyyn osallistumisesta sovittelijana, sovittelijan avustajana tai menettelyn osapuolen avustajana, jos hakijan toimittamien asiakirjojen sisältämistä tiedoista käy kokonaisuutena selvästi ilmi hänen suorittamansa jatkokoulutus ja systemaattinen toimiminen sovittelijana ja jos kyseinen nimike on myönnetty viimeistään 31.12.2012.”

3. Laki 4512/2018

13. Laki 4512/2018, jonka II luvun otsikko on ”Sovittelua koskevat säännöt”, julkaistiin 17.1.2018.[10]

14. Lain 188 §:n, jonka otsikko on ”Sovittelijoiden muodollinen pätevyys”, 1 momentissa säädetään, että ”sovittelijoilla on oltava: a) [kotimainen] korkeakoulututkinto tai vastaava ulkomainen tutkinto; b) sovitteluasioiden keskuslautakunnan tunnustaman sovittelijakoulutusta tarjoavan organisaation antama koulutus tai jonkin muun Euroopan unionin jäsenvaltion myöntämä tehtävään valtuuttava nimike; c) keskuslautakunnan myöntämä akkreditointi, ja heidän on oltava oikeus-, avoimuus- ja ihmisoikeusministeriön sovittelijarekisterissä. Jos [kotimaisen] korkeakoulututkinnon tai vastaavan ulkomaisen tutkinnon suorittanut henkilö on myös suorittanut syventävän maisterintutkinnon tai tohtorintutkinnon sovittelusta ulkomaisessa korkeakoulussa, akkreditoinnilta ei edellytetä lisäkoulutusta sovittelijakoulutusta tarjoavassa organisaatiossa eikä kokeeseen osallistumista. Tuomarin tehtävissä toimineet henkilöt eivät voi harjoittaa sovittelijan ammattia”.

15. Lain 202 §:n, jonka otsikko on ”Sovittelijoiden akkreditointi”, 1 momentissa säädetään, että ”sovitteluasioiden keskuslautakunta myöntää sovittelijoiden akkreditoinnit ja merkitsee sovittelijat edellä 203 §:n 2 momentissa tarkoitettuun rekisteriin kokeiden suorittamisen jälkeen – –.”

16. Lain 203 §:n, jonka otsikko on ”Tietojen julkisuus – Rekisteri”, 6 momentissa säädetään, että ”jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa siellä säädettyjen sovittelijan ammatin laillista harjoittamista koskevien säännösten mukaisesti akkreditoitu sovittelija voidaan – – hakemuksesta merkitä sovittelijarekisteriin. Hakemukseen on liitettävä asiakirjat, jota osoittavat, että hakija on sovittelija, ja hakija merkitään rekisteriin sen jälkeen, kun sovitteluasioiden keskuslautakunta on hyväksynyt hakemuksen ja asiakirjojen todenperäisyys on selvitetty. Sovitteluasioiden keskuslautakunta tutkii asianomaisen esittämien asiakirjojen lainmukaisuuden käyttäen kaikkia sellaisia keinoja, jotka se katsoo tässä tarkoituksessa asianmukaisiksi”.

17. Lain 4512/2018 205 §:ssä säädetään, että ”tämän lain voimaantulopäivästä alkaen kumotaan kaikki säännökset, joissa sovitteluun liittyvistä kysymyksistä on säädetty tästä laista poikkeavalla tavalla. Lain 3898/2010 1 §:n säännökset pysyvät voimassa”. Lisäksi lain 4512/2018 206 §:ssä säädetään, että ”tämä II luku tulee voimaan, kun se on julkaistu hallituksen virallisessa lehdessä – –”.

10 Talouden sopeuttamisohjelman rakenteellisten muutosten soveltamista koskevista säännöksistä ja eräistä muista säännöksistä annettu laki (FEK A’ 5/17.1.2018), erityisesti lain 178–206 §.

III Oikeudenkäyntiä edeltävä menettely ja asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

18. Saatuaan kantelun, jolla kyseenalaistettiin lain 3898/2010 ja muutetun ministerin asetuksen 109088 soveltuminen yhteen direktiivien 2005/36, 2006/123 ja 2008/52 kanssa, komissio pyysi Helleenien tasavallalta 11.7.2013 päivätyllä kirjeellään tietoja sovittelijakoulutuksesta Kreikassa.

19. Koska komissio ei pitänyt saamaansa vastausta tyydyttävänä, se lähetti 11.7.2014 Kreikalle virallisen huomautuksen, jolla se pyysi Helleenien tasavaltaa esittämään huomautuksensa sekä direktiivin 2005/36 13 ja 14 artiklan että direktiivin 2006/123 15 artiklan 2 kohdan b ja c alakohdan rikkomisesta.

20. Koska saatu vastaus ei ollut komission mielestä edelleenkään tyydyttävä, se lähetti 29.5.2015 täydentävän virallisen huomautuksen, jolla se vahvisti aiemman kantansa ja ilmoitti lisäksi huolensa siitä, että Kreikan lainsäädäntö on ristiriidassa direktiivin 2005/36 50 artiklan ja liitteen VII sekä syrjintäkiellon periaatteen kanssa, sellaisena kuin kyseinen periaate on vahvistettu SEUT 45 ja SEUT 49 artiklassa.

21. Koska komissio ei pitänyt Helleenien tasavallan vastauksessaan esittämiä väitteitä vakuuttavina, se lähetti sille perustellun lausunnon, joka vastaanotettiin 26.2.2016.[11] Perustellun lausunnon mukaan Helleenien tasavalta ei *ensinnäkään* ole noudattanut sijoittautumisvapautta koskevia SEUT 49 artiklan ja direktiivin 2006/123 15 artiklan 2 kohdan b ja c alakohdan ja 3 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on lailla 3898/2010 ja presidentin asetuksella 123/2011 rajoittanut hyväksyttävän *sovittelijakoulutusorganisaatioiden oikeudellisen muodon* sellaisiin voittoa tavoittelemattomiin yhteisöihin, joiden on muodostuttava ainakin yhdestä kreikkalaisesta asianajajayhdistyksestä ja ainakin yhdestä kreikkalaisesta toimialaorganisaatiosta.[12] *Toiseksi* Helleenien tasavalta ei ole noudattanut SEUT 45 ja SEUT 49 artiklan eikä direktiivin 2005/36 13, 14 ja 50 artiklan sekä sen liitteen VII mukaisia velvoitteitaan, koska se on asettanut *akateemisen pätevyyden tunnustamisen* edellytykseksi todistusten sisältöä koskevia lisävaatimuksia ja olennaisia eroja arvioimatta korvaavia toimenpiteitä, ja koska se on pitänyt voimassa syrjiviä säännöksiä, joiden nojalla sovittelijan akkreditointia hakevan[13] on osoitettava kokemuksensa vähintään kolmesta sovittelumenettelyyn osallistumisesta.

22. Helleenien tasavalta kiisti jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevat väitteet 10.5.2016 päivätyllä kirjeellään. *Yhtäältä* se vetosi siihen, että sovittelu on toimintaa, joka liittyy julkisen vallan käyttöön, tarkemmin ottaen lainkäyttövallan käyttöön, jolloin siihen sovelletaan SEUT 51 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrättyä poikkeusta, ja että direktiivin 2008/52 säännösten nojalla voidaan muutenkin katsoa, että toimenpiteet, joilla rajoitetaan sijoittautumisvapautta ja palvelujen vapaata liikkuvuutta, voidaan oikeuttaa yleisen edun perusteella. *Toisaalta* se väitti, että ammattipätevyytensä toisessa jäsenvaltiossa hankkineilta sovittelijoilta ei ollut evätty mahdollisuutta harjoittaa kyseistä ammattia, koska riitautettujen säännösten mukaan heidän kelpoisuutensa voidaan tunnustaa heidän jatkokoulutustaan koskevien asiakirjojenperusteella edellä mainitun kokemusta koskevan vaatimuksen sijaan.

23. Koska komissio ei yhtynyt tähän näkemykseen, se nosti nyt esillä olevan SEUT 258 artiklaan perustuvan kanteen 22.12.2017 päivätyllä asiakirjalla, joka jätettiin 4.1.2018, saadakseen todettua perustellussa lausunnossa esitetyt jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämiset.[14]

11 Täsmennän, että kannekirjelmässä mainittu päivämäärä on 16.2., mutta kannekirjelmään liitetyistä asiakirjoista ilmenee, että perusteltu lausunto päivättiin 25.2.2016 ja se vastaanotettiin seuraavana päivänä.

12 Siviili- ja kauppaoikeuden alan sovittelijoiden koulutusta järjestävien organisaatioiden lupa- ja toimintaedellytysten määrittelemisestä annettu presidentin asetus (FEK A' 255/9.12.2011). Asetuksen 1 §:n 1 momentin mukaan "sovittelijoiden koulutusta järjestävä organisaatio – – voi olla muodoltaan voittoa tavoittelematon yksityisoikeudellinen yhteisö, jonka muodostavat ainakin yksi asianajajayhteisö ja ainakin yksi kotimainen toimialaorganisaatio yhdessä ja joka harjoittaa toimintaansa oikeus-, avoimuus- ja ihmisoikeusministeriön oikeushallinnon pääosaston alaisen asianajajien ja haastemiesten toiminnasta vastaavan yksikön antamalla luvalla (lain 3898/2010 5 §:n 1 momentti)".

13 Komission kannekirjelmä koskee tältä osin tarkemmin ottaen sellaisia akkreditoinnin hakijoita, joilla on ulkomailla hankitut tai tunnustetun ulkomaisen koulutusorganisaation Kreikassa annetun koulutuksen perusteella myöntämät tutkintonimikkeet.

14 Ks. edellä 21 kohta. Totean, että kannekirjelmän oikeusperustana mainitaan ainoastaan SEUT 49 artikla eikä SEUT 45 artiklaa, johon oli viitattu täydentävästi perustellussa lausunnossa.

24. Vastineessaan Helleenien tasavalta on vaatinut kanteen hylkäämistä ja vedonnut siihen, että laki 3898/2010 ja presidentin asetus 123/2011 on kumottu lailla 4512/2018 ja että mainitulla lailla on poistettu riitautetut kansalliset säännöt.

25. Vastauksessaan komissio on pysyttänyt kannekirjelmässä esittämänsä kanneperusteet ja lausumat ja esittänyt muun muassa, että kannekirjelmän jättämisen jälkeen annetulla lailla 4512/2018 tehdyt muutokset eivät ole ratkaisevia väitettyjen jäsenyysvelvoitteiden laiminlyöntien poistamisen kannalta.

26. Vastauksessaan Helleenien tasavalta on esittänyt tarkennuksia lailla 4512/2018 säädetystä järjestelmästä ja vaatinut kanteen hylkäämistä.

27. Helleenien tasavalta ja komissio esittivät suulliset huomautuksensa 6.12.2018 pidetyssä istunnossa.

IV Asian tarkastelu

A Käsiteltävällä kanteella riitautetut kansalliset säännökset

28. Ennen kuin tarkastelen sitä, ovatko ne komission kanneperusteet perusteltuja, joiden mukaan Helleenien tasavalta ei ole noudattanut direktiiviin 2005/36 perustuvia jäsenyysvelvoitteitaan,[15] on määriteltävä *käsiteltävän kanteen ulottuvuus* yksilöimällä sen kohteena olevat kansalliset säännökset.

29. Kannekirjelmässään komissio on nimittäin määritellyt nyt käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevat kansalliset oikeussäännöt mainitsemalla erityisesti lain 3898/2010 ja muutetun ministerin asetuksen 109088,[16] sellaisena kuin niitä sovellettiin kanteen nostamispäivänä.[17]

30. Vastinekirjelmässään Helleenien tasavalta on kuitenkin väittänyt, että muun muassa sovittelijan ammattia sääntelevän lain 4512/2018 voimaantulo merkitsi kaikkien kanteessa tarkoitettujen kansallisten sääntöjen kumoutumista ja korvaamista unionin oikeuden mukaisilla säännöksillä, jolloin komission esittämät kanneperusteet ovat ”tulleet merkityksettömiksi”. Kreikka on todennut muun muassa, että ”lain 4512/2018 säännöksillä [on] poistettu – – sellaisia sovittelijan akkreditointia hakevia, joilla on ulkomailla myönnetty tai tunnustetun ulkomaisen koulutusorganisaation myöntämä tähän tehtävään valtuuttava nimike, koskenut vaatimus vähintään kolmesta sovittelumenettelyyn osallistumisesta” ja toisaalta, että kyseisillä säännöksillä on muutettu Kreikan sovittelijarekisteriin merkitsemisen edellytyksiä.[18] Kreikka on toistanut nämä väitteensä vastauskirjelmässään.[19]

15 Tätä kysymystä tarkastellaan jäljempänä 39 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

16 Vaikuttaa siltä, että muutetun ministerin asetuksen 109088 antaminen on perustunut erityisesti lain 3898/2010 7 §:n 2 momentin a kohdan sanamuotoon.

17 Täsmennän, että komissio mainitsee lisäksi presidentin asetuksen 123/2011, mutta tässä kohteeltaan rajatussa ratkaisuehdotuksessa käsitelty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen osa ei koske kyseistä säädöstä (ks. edellä 3 kohta).

18 Tältä osin Kreikka on väittänyt, että lain 4512/2018 tavoitteena on ollut ”parantaa sovittelijaksi hakevien koulutusta säätämällä ennakkovaatimuksista sovittelijakoulutukseen pääsylle. [Asianomaisilla on] oltava kotimaisen korkeakoulun myöntämä tutkintotodistus tai vastaavaksi tunnustettu ulkomainen todistus eikä heidän edellytetä hankkineen kokemusta osallistumisesta sovittelumenettelyyn”. Kreikka on huomauttanut lisäksi, että ”[kyseisen] lain 203 §:n 6 momentissa säädetään sovittelijoiden ja jossakin muussa jäsenvaltiossa siellä säädettyjen sovittelijan ammatin laillista harjoittamista koskevien säännösten mukaisesti akkreditoinnin saaneiden sovittelijoiden mahdollisuudesta tulla merkityksi sovittelijarekisteriin”.

19 Viimeksi mainitun kirjelmän mukaan ”[ennen] lain 4512/2018 antamista annetut sovittelua koskevat ministerin asetukset ovat mitätöityneet kyseisen lain voimaan tullessa”.

31. Vastauskirjelmässään komissio on todennut juuri tästä väitetystä direktiivin 2005/36 rikkomisesta yhtäältä, etteivät sen esittämät kanneperusteet ole menettäneet merkitystään, ja toisaalta, että olisi saatava lisää tietoja tiettyjen lain 4512/2018 säännösten sisällöstä ja siitä, onko aiempien sääntöjen soveltamista mahdollisesti jatkettu.[20] Komissio on lisäksi huomauttanut, että se viittaa joka tapauksessa kanteessaan tästä aiemmasta lainsäädännöstä aiheutuneesta sääntöjenvastaisuudesta esittämiinsä seikkoihin, ”vaikka se onkin ottanut huomioon sen uuden lainsäädännön”, johon vastaaja on vedonnut.

32. Asian käsittelyn suullisessa vaiheessa asianosaiset ovat toistaneet kumpikin kannanottonsa pääkohdat. Helleenien tasavalta on todennut lisäksi, että lain 4512/2018 205 §:llä, jonka sanamuoto komission mukaan on epätäsmällinen, on ollut se vaikutus, että kaikki aiemmat sovittelua koskevat säännökset, joista oli laadittu luettelo Kreikan parlamentin arkistoissa olevan pöytäkirjan perusteella, ovat kumoutuneet. Komissio on puolestaan todennut, että sen kannekirjelmässään tarkoittamiin kansallisiin säännöksiin kohdistamat direktiiviin 2005/36 perustuvat kanneperusteet kohdistuvat myös lain 4512/2018 säännöksiin, ja täsmentänyt, että nämä eivät sen mielestä ole ilmeisessä ristiriidassa aiemman lainsäädännön säännösten kanssa.

33. Tässä asiayhteydessä huomautan *ensinnäkin*, että Helleenien tasavalta ei ole muodollisesti vaatinut käsiteltävän jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen tutkimatta jättämistä. Unionin tuomioistuin voi kuitenkin tutkia *viran puolesta*, täyttyvätkö SEUT 258 artiklan edellytykset tällaisen kanteen nostamiselle. Erityisesti vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 120 artiklasta johtuu, että oleellisten oikeudellisten seikkojen, joihin kanne perustuu, on ilmettävä johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi itse kannekirjelmän tekstistä ja että kannekirjelmässä esitetyt vaatimukset on muotoiltava yksiselitteisesti, jotta voidaan arvioida tarkasti sen unionin oikeuden rikkomisen ulottuvuutta, josta jäsenvaltiota moititaan; tämä on välttämätön edellytys sille, että kyseinen jäsenvaltio voi käyttää hyödyllisesti puolustautumisoikeuksiaan ja että unionin tuomioistuin voi harjoittaa valvontaansa asianmukaisesti.[21]

34. *Toiseksi* muistutan, että oikeuskäytännössä on toistuvasti katsottu, että arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se on *perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä*, eikä unionin tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia arvioidessaan sitä, onko kyseinen rikkominen todella tapahtunut. Vastaajana olevan jäsenvaltion esittämät väitteet on näin ollen jätettävä huomiotta siltä osin kuin ne koskevat mainitun määräajan päättymisen jälkeen tapahtunutta lainsäädännön kehitystä.[22] Lisäksi sellainen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne, joka koskee kansallista säännöstöä, jolla on edelleenkin vaikutuksia kyseisenä ajankohtana, joka on ainoa ajankohta, jolla on merkitystä arvioitaessa kanteen tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, ei ole jäänyt vaille kohdetta. Nimittäin jos jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on päättynyt mainitun ajankohdan jälkeen, kanteen ajamiseen on edelleenkin se intressi, että tällä tavoin voidaan saada muun muassa vahvistettua peruste jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä johtuvalle jäsenvaltion mahdolliselle vastuulle erityisesti niitä kohtaan, joiden oikeudet perustuvat tähän jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämiseen.[23]

20 Komission mukaan erityisesti kyseisen lain 205 §:stä ja sen 188 §:n 1 momentin a ja b kohdasta ei käy selvästi ilmi, että sen kanteellaan riitauttamat kansalliset säännöt olisi kaikilta osin kumottu. Näin ollen väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen jatkuu huolimatta asiassa kyseessä olevaan lainsäädäntöön tehdyistä muutoksista.

21 Ks. mm. tuomio 14.10.2010, komissio v. Itävalta (C-535/07, EU:C:2010:602, 42 kohta); tuomio 19.12.2012, komissio v. Italia (C-68/11, EU:C:2012:815, 49–54 kohta) ja tuomio 5.4.2017, komissio v. Bulgaria (C-488/15, EU:C:2017:267, 50 kohta).

22 Ks. mm. tuomio 28.7.2011, komissio v. Belgia (C-133/10, ei julkaistu, EU:C:2011:527, 31–39 kohta); tuomio 25.10.2012, komissio v. Portugali (C-557/10, EU:C:2012:662, 24 ja 25 kohta); tuomio 4.9.2014, komissio v. Ranska (C-237/12, EU:C:2014:2152, 52–55 kohta); tuomio 18.12.2014, komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta (C-640/13, ei julkaistu, EU:C:2014:2457, 41–44 kohta) ja tuomio 4.5.2017, komissio v. Luxemburg (C-274/15, EU:C:2017:333, 41, 47 ja 48 kohta).

23 Ks. mm. tuomio 10.4.2008, komissio v. Italia (C-442/06, EU:C:2008:216, 42 kohta); tuomio 7.4.2011, komissio v. Portugali (C-20/09, EU:C:2011:214, 31–42 kohta) ja tuomio 23.4.2015, komissio v. Bulgaria (C-376/13, ei julkaistu, EU:C:2015:266, 43 ja 45 kohta).

35. Käsiteltävässä asiassa lain 4512/2018 II luvun ne säännökset, joihin Helleenien tasavalta vetoaa, ovat tulleet voimaan 17.1.2018[24] eli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan, joka päättyi 26.4.2016, päättymisen[25] ja myös sen jälkeen, kun nyt käsiteltävä kannekirjelmä jätettiin 4.1.2018. Kun väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen ei ollut päättynyt varmasti kyseisen määräajan päättyessä, se, että komission riitauttamia säännöksiä on muutettu kyseisen ajankohdan jälkeen, ei voi johtaa siihen, että tulee aiheettomaksi. Näin ollen mielestäni ei ole ratkaisevaa, onko lailla 4512/2018 kumottu kaikki kannekirjelmässä tarkoitetut Kreikan oikeuden säännökset vai ei, koska kyseinen kysymys ei muutenkaan vaikuta kanteen tutkittavaksi ottamiseen siltä osin kuin kanne koskee kyseisiä säännöksiä.

36. *Kolmanneksi* unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, että kun jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa menettelyssä riitautettua kansallista säännöstöä on muutettu perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen, on katsottava, että *komissio ei muuta kanteensa kohdetta*, jos se katsoo aiempia säännöksiä vastaan esitettyjen kanneperusteidensa koskevan myös tehdyllä muutoksella säädettyjä säännöksiä, kuitenkin *sillä edellytyksellä*, että osoitetaan, että säännöstön kaksi versiota ovat sisällöltään olennaisesti samoja siten, että oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä riitautetulla säännöstöllä käyttöön otettu järjestelmä on kokonaisuudessaan *pysytetty*.[26]

37. Tässä asiassa vaikuttaa siltä, että komission unionin tuomioistuimessa lain 4512/2018 säännöksistä esittämiä kirjallisia ja suullisia väitteitä leimaa selkeyden puute tai että ne ovat jopa tietyllä tavalla monitulkintaisia. Komissio on nimittäin todennut, että se on tarkoittanut kohdistaa direktiiviin 2005/36 perustuvat kanneperusteensa kannekirjelmässä tarkoitetun kansallisen lainsäädännön lisäksi lakiin 4512/2018, mutta se ei kuitenkaan ole osoittanut tarkasti, miltä osin kyseisen lain sisältö on analoginen suhteessa aiempaan lainsäädäntöön ja siten myös kyseisen direktiivin vastainen, sillä komissio on vain tuonut esiin joukon tähän kohdistuvia epäilyjä.[27] Mielestäni tällainen menettelytapa ei ole sen edellä mainitun oikeuskäytännön mukainen, joka koskee komission väitteiltä vaadittua selkeyttä ja täsmällisyyttä sen vaatiessa jäsenvaltion tuomitsemista unionin oikeuteen perustuvien jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä,[28] eikä unionin tuomioistuimen tehtäviin kuulu korjata kantajan virheitä, jos kantaja ei täytä kyseisiä vaatimuksia.[29]

38. Koska komission kannekirjelmässä tarkoitettuja Kreikan oikeuden säännöksiä[30] ei ole kumottu ennen perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymistä, katson, että nyt käsiteltävän jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen ei voida katsoa jääneen vaille kohdetta ja että kanne on siten otettava tutkittavaksi siltä osin kuin se koskee kyseisiä säännöksiä. Katson sitä vastoin, että komissio ei ole esittänyt riittävästi perustelujakannekirjelmässä esitettyjen

24 Kyseiset säännökset (joista on lainattu osia edellä 13 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa) ovat lain 206 §:n nojalla tulleet voimaan kyseisen lain julkaisupäivänä.

25 Totean, että kannekirjelmään liitetyistä asiakirjoista ilmenee, että komissio on asettanut Helleenien tasavallalle kahden kuukauden määräajan väitetyn jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen korjaamiselle; kyseinen määräaika alkoi perustellun lausunnon vastaanottamisesta 26.2.2016.

26 Ks. vastaavasti tuomio 22.9.2005, komissio v. Belgia (C-221/03, EU:C:2005:573, 38 kohta ja sitä seuraavat kohdat); tuomio 10.1.2006, komissio v. Saksa (C-98/03, EU:C:2006:3, 27 kohta); tuomio 21.3.2013, komissio v. Ranska (C-197/12, ei julkaistu, EU:C:2013:202, 26 kohta) ja tuomio 4.9.2014, komissio v. Saksa (C-211/13, ei julkaistu, EU:C:2014:2148, 24 kohta).

27 Sekä komission vastauskirjelmässä että istunnossa.

28 Edellä alaviitteessä 21 viitattujen tuomioiden lisäksi ks. julkisasiamies Jääskisen ratkaisuehdotus komissio v. Viro (C-39/10, EU:C:2011:770, 32 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

29 Koska kanteen asiasisällön osalta on niin, että komission on näytettävä toteen väitteensä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä ja esitettävä unionin tuomioistuimelle tarvittavat tiedot, jotta tämä voi tarkistaa, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty noudattamatta ja kuinka laajasti näin on tehty, eikä komissio voi tällöin nojautua minkäänlaisiin olettamiin (ks. mm. tuomio 29.10.2015, komissio v. Belgia, C-589/14, ei julkaistu, EU:C:2015:736, 28 ja 32 kohta; tuomio 29.6.2017, komissio v, Portugali, C-126/15, EU:C:2017:504, 70 ja 80 kohta ja tuomio 12.4.2018, komissio v. Tanska, C-541/16, EU:C:2018:251, 25 kohta).

30 Eli lain 3898/2010 ja muutetun ministerin asetuksen 109088 säännöksiä siltä osin kuin on kyse kanneperusteista, jotka perustuvat direktiivin 2005/36 rikkomiseen.

kanneperusteiden mahdolliselle kohdistamiselle lain 4512/2018 säännöksiin, jotta unionin tuomioistuin voisi ottaa sen huomioon, ainakaan siltä osin kuin on kyse direktiivin 2005/36 rikkomisesta, joten väitettyä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä ei mielestäni tule arvioida kyseisten uusien säännösten kannalta.

B Direktiivin 2005/36 mukaisten jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen

39. Oikeudenkäynnin asianosaisten esittämien väitteiden vuoksi, tarkastelen heti aluksi kysymystä siitä, kuuluuko riitautettu Kreikan lainsäädäntö ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun direktiivin 2005/36 aineelliseen soveltamisalaan, erityisesti siltä kannalta, miten kyseinen direktiivi ja direktiivi 2008/52 kytkeytyvät toisiinsa,[31] kun otetaan huomioon, että ratkaisuehdotuksen kohde on rajattu (1 alaotsikko).[32] Koska mielestäni direktiiviä 2005/36 on katsottava voitavan soveltaa tältä osin, tämän jälkeen on ratkaistava, soveltuuko kyseinen lainsäädäntö yhteen kyseisen direktiivin kanssa (2 alaotsikko).

1. Direktiivin 2005/36 soveltaminen erityisesti direktiivin 2008/52 kannalta

40. Aluksi huomautan, että kysymys siitä, voidaanko direktiiviä 2005/36 soveltaa, erityisesti suhteessa direktiivin 2008/52 sisältöön, näyttää nousseen esiin ennen kaikkea oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä, vaikka kysymys mainitaan kanteessa, jolla asia on saatettu vireille unionin tuomioistuimessa.[33]

41. Kannekirjelmässään komissio esittää, että vastauksessaan perusteltuun lausuntoon Kreikan viranomaiset ovat kyseenalaistaneet sen, voidaanko direktiiviä 2005/36 soveltaa, väittämällä, että sovittelijan ammatin luokittelu ”säännel[lyksi] ammat[iksi]” saattaisi ”riippua direktiivin 2005/36 ja myöhemmin säädetyn direktiivin 2008/52 välisestä yhteydestä”.

42. *Ensinnäkin* huomautan, että kannekirjelmästä ilmenee nimenomaisesti, että Kreikan viranomaiset eivät ole kiistäneet komission kantaa, jonka mukaan sovittelijan ammatti on Kreikassa 2005/36 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu ”*säännelty ammatti*”. Helleenien tasavalta ei ole kyseenalaistanut tätä näkemystä unionin tuomioistuimessa. Muutenkin tämä näkemys on mielestäni oikea seuraavista syistä.

31 Helleenien tasavalta vetoaa (tiettyjä sovittelun näkökohtia koskevan) direktiivin 2008/52 säännöksiin myös, ja jopa ensisijaisesti, puolustuksessaan komission ensimmäistä kanneperustetta vastaan, joka perustuu (sijoittautumisvapautta koskevan) SEUT 49 artiklan ja (palveluista sisämarkkinoilla annetun) direktiivin 2006/123 15 artiklan mukaisiin velvoitteisiin. Muistutan, että tässä kohteeltaan rajatussa ratkaisuehdotuksessa ei kuitenkaan tarkastella kyseistä kanneperustetta (ks. edellä 1 ja 3 kohta).

32 Kannekirjelmän mukaan vastustaakseen direktiivin 2005/36 soveltamista Helleenien tasavalta on esittänyt myös kaksi muuta väitettä, joista toinen perustuu SEUT 51 artiklan ensimmäiseen kohtaan (jossa määrätään sijoittautumisvapauden poikkeuksesta, joka koskee toimintaa, joka liittyy julkisen vallan käyttöön jäsenvaltiossa) ja toinen siihen, että se ei ole vielä nimennyt (kyseisen direktiivin 56 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kaltaista) kansallista viranomaista, jolla on toimivalta tunnustaa sovittelijoiden ammattipätevyys Kreikassa. Näitä kahta väitettä ei kuitenkaan tarkastella tässä kohteeltaan rajatussa ratkaisuehdotuksessa.

33 Komission kannekirjelmässä nimittäin todetaan, että Kreikan viranomaiset ovat esittäneet tätä koskevan väitteen vastauksessaan perusteltuun lausuntoon. Mielestäni Kreikka ei ole perustellut tätä väitettä unionin tuomioistuimeen toimittamissaan vastineissa, vastauksissa eikä myöskään suullisissa huomautuksissaan, vaikka suullisissa huomautuksissaan on kyllä viitattu direktiiviin 2008/52, mutta vain direktiiviin 2006/123 liittyen, eikä tätä tarkastella tässä ratkaisuehdotuksessa (ks. edellä 31 alaviite). Oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä asianosaisilla on tilaisuus esittää se argumentaatio ja kehittää sitä argumentaatiota, jota niiden on tämän jälkeen kehitettävä unionin tuomioistuimessa siinä tapauksessa, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen toteamista koskeva menettely saatetaan vireille viimeksi mainitussa tuomioistuimessa (ks. erityisesti määräys 15.11.2018, komissio v. Puola, C-619/18, EU:C:2018:910, 24 kohta).

43. Mainitun säännöksen sanamuodosta [34] ja unionin tuomioistuimen sitä koskevasta oikeuskäytännöstä seuraa, [35] että kyseisellä käsitteellä tarkoitetaan ammattitoimintaa, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksistä säädetään suoraan tai välillisesti kansallisissa säännöksissä, joissa edellytetään sellaisen tietyn ammattipätevyyden omaamista, joka vastaa muodollista pätevyyttä osoittavaa tutkintoa, joka on erityisesti suunniteltu valmistamaan sen haltijat tietyn ammatin harjoittamiseen. Kreikassa säännelty sovittelijan ammatti täyttää tosiasiallisesti nämä kriteerit, koska sen aloittaminen edellyttää asianmukaisen koulutuksen suorittamista ammattipätevyyden ja sellaisen asiakirjan saamiseksi, joka oikeuttaa nimenomaisesti tämän ammatin harjoittamiseen, erityisesti lain 3898/2010 6 §:n 1 ja 3 momentin nojalla. [36] Direktiiviä 2005/36 voidaan siten soveltaa tässä asiassa, kun otetaan huomioon sen 3 artiklan 1 kohdan a alakohta.

44. *Toiseksi* huomautan, että kannekirjelmän mukaan Kreikan viranomaiset ovat oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä esittäneet direktiivin 2005/36 ja *direktiivin 2008/52* välillä niiden mukaan olevan yhteyden perusteella, että direktiivin 2005/36 soveltamisala on *rajattu koskemaan säännellyn ammatin ”harjoittamista”*. Asianosaiset eivät kuitenkaan ole selventäneet kyseisen kahden säädöksen välille näin syntynyttä ”yhteyttä” unionin tuomioistuimessa. Jos olen ymmärtänyt esiin tulleen kysymyksen oikein, komission esittämien tietojen perusteella olisi määriteltävä, miltä osin direktiiviin 2005/36 perustuva yhdenmukaistaminen kattaa – direktiivin 2008/52 valossa – Kreikan sovittelijan ammatin kaltaiseen säänneltyyn ammattiin pääsyn edellytykset.

45. Tältä osin muistutan, että direktiivin 2005/36 1 ja 2 artiklan mukaan kyseisessä direktiivissä vahvistetaan säännöt, joiden mukaisesti jäsenvaltioiden kansalaisten yhdessä tai useammassa jäsenvaltiossa (niin sanotussa kotijäsenvaltiossa) hankkimat ammattipätevyydet on tunnustettava niin sanotussa vastaanottavassa jäsenvaltiossa, jotta jäsenvaltioiden kansalaiset voivat aloittaa säännellyssä ammatissa kyseisessä direktiivissä tarkoitetulla tavalla tai harjoittaa sellaista viimeksi mainitun valtion alueella. [37]

46. Direktiivin 2008/52 huomioon ottamisesta direktiivin 2005/36 aineellisen soveltamisalan rajoittamiseksi on todettava, että sen lisäksi, että Helleenien tasavalta ei ole unionin tuomioistuimessa osoittanut, että tällä väitteellä olisi merkitystä, väite on minusta joka tapauksessa perusteeton. Direktiivissä 2008/52 ei nimittäin mitenkään viitata direktiiviin 2005/36, [38] joka on säädetty sitä aiemmin. Tietääkseni unionin tuomioistuin ei ole myöskään toistaiseksi katsonut oikeuskäytännössään,

34 Direktiivin 2005/36 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritellään säännellyn ammatin käsite seuraavasti: ”[’säännellyllä ammatilla’ tarkoitetaan] yhdestä tai useammasta toiminnan lajista koostuvaa ammattitoimintaa tai -toimintoja, jonka [tai joiden] aloittamisen tai harjoittamisen tai jonkin harjoittamisen muodon edellytyksenä on, suoraan tai välillisesti, lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten nojalla tietyn ammattipätevyyden omaaminen; yksi tällainen ammattitoiminnan harjoittamisen muoto on sellaisen ammattinimikkeen käyttö, johon lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten nojalla vain tietyn ammattipätevyyden omaavilla henkilöillä on oikeus. – –”.

35 Ks. mm. tuomio 17.12.2009, Rubino (C-586/08, EU:C:2009:801, 24 kohta); tuomio 6.10.2015, Brouillard (C-298/14, EU:C:2015:652, 36–38 kohta) ja tuomio 21.9.2017, Malta Dental Technologists Association ja Reynaud (C-125/16, EU:C:2017:707, 34 ja 35 kohta).

36 Laissa säädetään, että sovittelijaksi hakevien on suoritettava sellaisen valintalautakunnan järjestämä koe, jonka tehtävänä on varmistua ennen akkreditoinnin myöntämistä siitä, että sovittelijaehdokkailla on vaaditut tiedot, osaaminen ja toimivaltaisen organisaation antama riittävä koulutus.

37 Ks. myös julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotus Brouillard (C-298/14, EU:C:2015:408, 28 kohta).

38 Toisin kuin esimerkiksi kuluttajariitojen vaihtoehtoisesta riidanratkaisusta sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta (vaihtoehtoista kuluttajariitojen ratkaisua koskeva direktiivi) 21.5.2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/11/EU (EUVL 2013, L 165, s. 63) johdanto-osan 19 perustelukappaleessa ja 3 artiklan 2 kohdassa. Tästä aiheesta ks. ratkaisuehdotukseni Menini ja Rampanelli (C-75/16, EU:C:2017:132, 55 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

että näiden kahden säädöksen välillä olisi aineellinen yhteys, koska niillä on selvästi toisistaan eroavat tavoitteet.[39] Lisäksi luettuani direktiivin 2008/52 ne säännökset, joilla voisi olla merkitystä asiassa[40] ja jotka koskevat lähinnä sovittelun laatua,[41] en näe, miltä osin kyseiset säännökset voisivat vaikuttaa direktiivin 2005/36 soveltamiseen käsiteltävässä asiassa.

47. Lisäksi – kuten komissio toteaa – vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun tiettyyn ammattiin pääsyn edellytyksiä ei ole yhdenmukaistettu, jäsenvaltioilla on oikeus määritellä tämän ammatin harjoittamisen edellyttämät tiedot ja pätevyys, mutta niiden on käytettävä toimivaltaansa tällä alalla EUT-sopimuksessa taattuja perusvapauksia kunnioittaen.[42] Tässä tapauksessa katson, että sovittelijan toiminnan aloittamisedellytyksiä ei tähän mennessä ole yhdenmukaistettu unionin tasolla, eikä varsinkaan direktiivin 2008/52 säännöksillä, jolloin jäsenvaltioilla on säilynyt toimivalta määritellä kyseiset edellytykset, vaikka niillä onkin samalla velvollisuus varmistua siitä, että tätä koskevilla kansallisilla säännöksillä ei puututa perusteettomasti mainittujen vapauksien tehokkaaseen käyttöön.

48. Näin ollen katson komission tavoin, että on selvää, että sovittelijan ammatti on Kreikassa direktiivissä 2005/36 tarkoitettu ”säännelty ammatti” ja että se kuuluu lisäksi kyseisen direktiivin aineelliseen soveltamisalaan. Näin ollen on ratkaistava, onko tässä asiassa riitautettu kansallinen lainsäädäntö kyseisen säädöksen vaatimusten mukainen.

2. Kyseessä olevien kansallisten säännösten ristiriita direktiivin 2005/36 kanssa

49. *Asianosaisten asian sisällöstä esittämistä väitteistä* ilmenee, että komissio väittää, että koska Helleenien tasavalta on säätänyt kannekirjelmässä tarkoitetun lainsäädännön, etenkin muutetun ministerin asetuksen 109088 luettuna yhdessä lain 3898/2010 kanssa, se on rikkonut sekä direktiivin 2005/36 13, 14 ja 50 artiklaa ja sen liitettä VII että loukannut syrjintäkiellon periaatetta tällä samalla lainsäädännöllä.

50. Helleenien tasavalta kiistää nämä väitteet[43] ja vetoaa siihen, että lailla 4512/2018 käyttöön otetut uudet säännökset[44] eroavat merkittävästi kannekirjelmässä tarkoitetun lainsäädännön säännöksistä, jotka on kumottu kyseisellä lailla. Tämän osalta muistutan, että edellä esitetyistä syistä katson, että kun unionin tuomioistuin arvioi jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä tässä asiassa, sen ei tule arvioida kyseisen lain säännöksiä.[45]

51. Lisäksi korostan, että vastaaja ei ota kantaa siihen, soveltuiko kannekirjelmässä tarkoitetun Kreikan lainsäädännön aiempi versio yhteen unionin oikeuden kanssa, vaikka lainmuutos, jolla se on perustellut väitteitään, on tullut voimaan komission perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymisen jälkeen, jolloin kyseisen lainmuutoksen säätämistä ei voida käyttää tehokkaana puolustuskeinona,

39 Muistutan, että direktiivi 2008/52 koskee tiettyjä sovitteluun sellaisena tuomioistuinten ulkopuolisena riidanratkaisumenettelynä liittyviä näkökohtia, jonka käyttöä pyritään lisäämään, kun taas direktiivi 2005/36 koskee ammattipätevyyden tunnustamista, kuten sekä säädösten otsikoista että kunkin säädöksen 1 artiklasta, jossa määritellään direktiivin tarkoitus, käy ilmi.

40 Niiden unionin tuomioistuimessa esitettyjen väitteiden perusteella, jotka koskevat direktiivin 2008/52 yhteyttä muun muassa direktiiviin 2006/123 (ks. edellä 31 kohta).

41 Näitä säännöksiä ovat direktiivin 2008/52 johdanto-osan 16 perustelukappale ja 1 artikla, joissa ilmaistaan sen tavoitteet, 3 artiklan b alakohta, jossa määritellään sovittelijan käsite, ja 4 artikla, joka koskee ”sovittelun laadun varmistami[sta]”. Vaikka kyseisissä 16 perustelukappaleessa ja 4 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioita pyydetään edistämään sovittelijoiden koulutusta hyvälaatuisen sovittelun edistämiseksi, kyseisellä direktiivillä ei ole tarkoitettu säätää sovittelijoiden ammattipätevyydestä. Ks. mm. Cadiet, L., ”Directive n° 2008/52/CE – –”, Droit processuel civil de l’Union européenne, LexisNexis, Pariisi, 2011, s. 321 ja sitä seuraavat sivut, erityisesti 850 kohta; Ybarra Bores, A., ”The European Union and alternative dispute resolution methods: Directive 2008/52/EC – –”, Latest developments in EU private international law, Intersentia, Cambridge, 2011, s. 175 ja sitä seuraavat sivut, erityisesti s. 181, ja Esplugues, C., ”Civil and commercial mediation in the EU after the transposition of Directive 2008/52/EC”, Civil and commercial mediation in Europe, II osa, Intersentia, Cambridge, 2014, s. 485 ja sitä seuraavat sivut, erityisesti s. 516.

42 Ks. mm. tuomio 10.12.2009, Peśla (C-345/08, EU:C:2009:771, 34 kohta ja sitä seuraavat kohdat); tuomio 27.6.2013, Nasiopoulos (C-575/11, EU:C:2013:430, 20 kohta) ja tuomio 17.12.2015, X-Steuerberatungsgesellschaft (C-342/14, EU:C:2015:827, 44 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

43 Sekä vastine- ja vastauskirjelmässään että suullisissa huomautuksissaan.

44 Uusien säännösten sisällöstä ks. edellä 13–17 ja 30 kohta.

45 Ks. edellä 34 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

kuten edellä lainatusta oikeuskäytännöstä ilmenee.[46] Lisäksi tällaisessa prosessuaalisessa kontekstissa se että pelkästään vedotaan uusien säännösten säätämiseen viittaa minusta pikemminkin siihen, että kansallinen lainsäädäntö ei tosiasiallisesti ole ollut unionin oikeuden mukainen merkityksellisen määräajan päättyessä.[47]

52. Joka tapauksessa vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan myös silloin, kun asianomainen jäsenvaltio ei kiistä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä, unionin tuomioistuimen on todettava, onko jäsenyysvelvoitteita jätetty väitetyllä tavalla noudattamatta vai ei.[48]

53. Tältä osin huomautan, että komissio on muotoillut kannekirjelmässä tarkoitetun Kreikan lainsäädännön ristiriidasta direktiivin 2005/36 kanssa useita kanneperusteita, joissa se väittää, että Helleenien tasavalta on asettanut sovittelijaksi hakevien akateemisen pätevyyden tunnustamismenettelylle *edellytyksiä, joista ei ole säädetty direktiivin 13, 14 ja 50 artiklassa eikä sen liitteessä VII*. Tämä näkemys on mielestäni oikea *seuraavista syistä*.

54. Ensinnäkin totean, että koska direktiivin 2005/36 sijoittautumisvapautta koskevan III osaston II ja III luvun säännökset eivät koske sovittelijan ammattia, joka on säännelty ammatti Kreikassa,[49] siihen sovelletaan kyseisen osaston I luvussa säädettyä koulutuksesta annettavien asiakirjojen yleistä tunnustamisjärjestelmää ja erityisesti direktiivin 10–14 artiklaa.[50]

55. Kyseisen direktiivin 13 artiklassa vahvistetaan kyseisen tunnustamisen edellytykset. Erityisesti 13 artiklan 1 kohdassa säädetään, että vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on annettava hakijalle lupa ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa säänneltyä ammattia samoin edellytyksin kuin omille kansalaisilleen, jos hakijalla on direktiivin 11 artiklassa tarkoitettu pätevyystodistus tai muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja, jonka on myöntänyt toisen jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen tätä tarkoitusta varten.[51]

56. Direktiivin 2005/36 14 artiklassa säädetään kylläkin lisäksi, että vastaanottava jäsenvaltio voi 13 artiklan estämättä edellyttää sopeutumisajasta tai kelpoisuuskokeesta muodostuvia ”korvaavia toimenpiteitä” henkilöiltä, jotka haluavat aloittaa säännellyssä ammatissa ja harjoittaa sitä. Kyseisessä 14 artiklassa tämä mahdollisuus rajataan kuitenkin tilanteisiin, jotka on lueteltu sen 1 kohdassa, jonka a alakohdassa mainitaan erityisesti tilanne, jossa ”hakijan saaman koulutuksen sisältö on olennaisesti erilainen kuin sen koulutuksen sisältö, josta vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaadittava muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja on osoituksena”.[52] 14 artiklan 4 kohdassa määritellään olennaisesti erilaisen sisällön käsite[53] ja sen 5 kohdassa edellytetään, että mainittua mahdollisuutta sovelletaan suhteellisuusperiaatetta noudattaen.[54]

46 Ks. myös edellä 34 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

47 Ks. analogisesti mm. tuomio 10.3.2016, komissio v. Espanja (C-38/15, ei julkaistu, EU:C:2016:156, 33 ja 34 kohta) ja tuomio 10.11.2016, komissio v. Kreikka (C-504/14, EU:C:2016:847, 144 kohta).

48 Ks. mm. tuomio 17.7.2014, komissio v. Kreikka (C-600/12, ei julkaistu, EU:C:2014:2086, 46 kohta); tuomio 14.9.2017, komissio v. Kreikka (C-320/15, EU:C:2017:678, 21 kohta) ja tuomio 15.3.2018, komissio v. Tšekin tasavalta (C-575/16, ei julkaistu, EU:C:2018:186, 105 kohta).

49 Tästä aiheesta ks. edellä 42 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

50 Ks. myös tuomio 21.9.2017, Malta Dental Technologists Association ja Reynaud (C-125/16, EU:C:2017:707, 38 kohta).

51 Todettakoon, että kyseisen 13 artiklan 2 kohta koskee sitä erityistilannetta, että hakija on harjoittanut kyseistä ammattia toisessa jäsenvaltiossa, jossa ammatti ei ole säännelty.

52 Huomautan, että myös kyseisen 1 kohdan b alakohdassa viitataan olennaisesti erilaisen sisällön kriteeriin.

53 Seuraavasti: ”[’olennaisesti erilaisella sisällöllä’ tarkoitetaan] ammatin harjoittamisen kannalta keskeisten tietojen, hankittujen taitojen ja hankitun pätevyyden muodostamaa kokonaisuutta, johon verrattuna muuttajan saama koulutus *eroaa sisällöltään merkittävässä määrin* vastaanottavan jäsenvaltion edellyttämästä koulutuksesta” (korostus tässä).

54 Tämä vahvistetaan direktiivin johdanto-osan 15 perustelukappaleessa, jonka mukaan ”koska koulutusta koskevia vähimmäisvaatimuksia, joita edellytetään niiltä, jotka haluavat ryhtyä harjoittamaan yleiseen järjestelmään kuuluvaa ammattia, ei ole yhdenmukaistettu, olisi tarpeen säätää vastaanottavan jäsenvaltion mahdollisuudesta vaatia korvaavan toimenpiteen suorittamista. Tämän toimenpiteen olisi oltava oikeasuhtainen, ja siinä on otettava huomioon erityisesti hakijan ammattikokemus. Kokemus on osoittanut, että muuttajan valinnan mukaan joko kelpoisuuskokeen tai sopeutumisajan vaatiminen tarjoaa riittävät takeet kyseisen henkilön pätevyyden tasosta, joten poikkeaminen tästä valinnanmahdollisuudesta olisi kussakin yksittäistapauksessa perusteltava yleiseen etuun liittyvällä pakottavalla syyllä”.

57. Lisäksi direktiivin 50 artiklan 1 kohdassa säädetään, että vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaiset viranomaiset voivat vaatia – mielestäni ainoastaan – direktiivin liitteessä VII lueteltujen asiakirjojen ja todistusten esittämistä. Kyseisessä liitteessä olevan 1 kohdan b ja c alakohdassa säädetään, että kyseisissä alakohdissa mainittujen todistusten toimittamista voidaan edellyttää viimeksi mainituissa säännöksissä säädetyin edellytyksin.

58. *Tässä asiassa* muutetun ministerin asetuksen 109088 säännökset, luettuna yhdessä lain 3898/2010 säännösten kanssa, menevät kuitenkin pidemmälle kuin ne säännöt, joista on säädetty direktiivin 2005/36 edellä käsitellyissä säännöksissä.

59. *Ensinnäkin* kyseessä olevan tunnustamisen edellytykseksi on asetettu sellaisia *vaadittujen todistusten sisältöä koskevia vaatimuksia*, jotka mielestäni eivät ole direktiivissä säädetyn järjestelmän mukaisia.

60. Muutetun ministerin asetuksen 109088 A luvun ainoan pykälän 2 momentin c kohdassa luetellaan nimittäin joukko tietoja joiden on käytävä ilmi todistuksista, jotka sovittelijaksi hakevien on toimitettava Kreikan akkreditointilautakunnalle [55] ja joista osan katson olevan sellaisia, [56] että ne eivät vastaa unionin lainsäätäjän määrittelemiä sääntöjä, koska ne eivät sovellu asianomaisten suorittaman koulutuksen sisällön arvioimiseen oikeasuhteisesti, mikä on vastoin niitä rajattuja arviointikriteerejä, joista mielestäni on säädetty direktiivin 2005/36 14 artiklassa, 50 artiklan 1 kohdassa ja sen liitteessä VII olevassa 1 kohdassa. [57]

61. Lisäksi, kuten komissio esittää, SEUT 45 artiklassa taattua henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevasta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että ulkomaisen tutkintotodistuksen vastaavuutta on arvioitava yksinomaan niiden tietojen ja pätevyyden perusteella, jotka kyseisen tutkintotodistuksen haltijalla voidaan olettaa olevan, kun huomioon otetaan kyseiseen tutkintotodistukseen liittyvien opintojen ja käytännön koulutuksen luonne ja kesto. [58]

62. *Toiseksi* kyseessä olevan Kreikan lainsäädännön nojalla pätevyyden tunnustamiseen liittyy *korvaavia toimenpiteitä*, joita edellytetään tiettyyn ryhmään kuuluvilta sovittelijaksi hakevilta *ilman, että ensin arvioidaan*, onko koulutus mahdollisesti olennaisesti erilainen kuin kansallinen koulutus, vaikka mielestäni, kuten komissiokin esittää, tällainen arviointi on tarpeen direktiivin 2005/36 14 artiklan nojalla ja erityisesti kyseisen 14 artiklan 1, 4 ja 5 kohdan edellä mainittujen piirteiden nojalla.

63. Muutetun ministerin asetuksen 109088 A luvun ainoan pykälän 5 momentissa nimittäin säädetään, että kun on kyse ulkomailla hankitun tai ulkomaisen koulutusorganisaation Kreikassa antaman koulutuksen perusteella myöntämän tutkintonimikkeen vastaavuuden tunnustamisesta, Kreikan sovittelijoiden akkreditointilautakunta voi hyväksyä kyseisen vastaavuuden edellytyksin, jotka mielestäni eivät vastaa direktiivissä 2005/36 säädettyjä kriteerityyppejä ja joilla ylitetään viimeksi mainitussa direktiivissä jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille tällä alalla jätetty laaja

55 Kyseisen c kohdan mukaan sovittelijaehdokkaiden on toimitettava muiden hakemusta tukevien asiakirjojen lisäksi ”koulutusorganisaation antama todistus, joka on osoitettu lain 3898/2010 6 §:n 1 momentissa tarkoitetulle sovittelijoiden akkreditointilautakunnalle ja jossa vahvistetaan” seuraavat seikat: ”aa) koulutuksen kokonaistuntimäärä”, ”bb) opetuksen sisältö”, ”cc) koulutuksen järjestämispaikka” (huomautettakoon, että komission kannekirjelmässä on välillä mainittu ilmeisesti virheellisesti tässä kohtaa ”opetusmenetelmät”), ”dd) osallistujamäärä”, ”ee) kouluttajien lukumäärä ja kelpoisuudet” ja ”ff) ehdokkaiden koe- ja arviointimenettely ja tapa, jolla menettelyn moitteettomuus varmistetaan”.

56 Tarkoitan edellisessä alaviitteessä lainatun c kohdan cc–ff alakohdassa tarkoitettua neljää vaatimusta, joita komission kannekirjelmä nimenomaisesti koskee.

57 Kyseisissä säännöksissä säädetyistä kriteereistä ks. erityisesti Pertek, J., ”Consolidation de l’acquis des systèmes de reconnaissance des diplômes par la directive 2005/36 du 7 septembre 2005”, Revue du marché commun et de l’Union européenne, 2008, s. 126–127, ja Berthoud, F., La reconnaissance des qualifications professionnelles – Union européenne et Suisse-Union européenne, Dossiers de droit européen, nro 30, Schulthess, Geneve, 2016, s. 306–334.

58 Ks. mm. tuomio 10.12.2009, Peśla (C-345/08, EU:C:2009:771, 39 kohta) ja tuomio 6.10.2015, Brouillard (C-298/14, EU:C:2015:652, 55 kohta).

harkintavalta.[59] Ensisijaisesti katson, että kyseiset edellytykset eivät sovellu sen toteamiseen ennakolta, että asianomaisen saaman koulutuksen sisältö on olennaisesti erilainen kuin sen koulutuksen sisältö, josta vastaanottavassa jäsenvaltiossa vaadittava muodollista pätevyyttä osoittava asiakirja on osoituksena, jolloin korvaavaa toimenpidettä, jolla pyritään paikkaamaan puutteita, voitaisiin pitää objektiivisesti välttämättömänä direktiivin 14 artiklassa säädetyllä tavalla.

64. *Kolmanneksi* komissio väittää, että Helleenien tasavalta on tällä samalla lainsäädännöllä loukannut myös *syrjintäkiellon periaatetta*, koska se on pitänyt voimassa kansallisia säännöksiä, joissa on edellytetty, että ulkomaisen koulutusorganisaation myöntämän tehtävään valtuuttavan nimikkeen[60] hankkineet sovittelijan akkreditointia hakevat henkilöt osoittavat kokemuksensa vähintään kolmesta sovittelumenettelyyn osallistumisesta, kun tätä ei edellytetä henkilöiltä, jotka ovat saaneet tehtävään valtuuttavan nimikkeen kreikkalaiselta koulutusorganisaatiolta.

65. Yhdyn tähän näkemykseen, vaikka katsonkin, että kyseinen kolmas kanneperuste on päällekkäinen edellä mainitun toisen kanneperusteen kanssa, koska myös tämä koskee muutetun ministerin asetuksen 109088 A luvun ainoan pykälän 5 momentin sisältöä – jota on käsitelty edellä direktiivin 2005/36 kannalta – ja koska viimeksi mainitussa direktiivissä on mielestäni säädetty kaikkien sellaisten ammattipätevyyden tunnustamista koskevien edellytysten kielto, joilla on syrjivä luonne.[61]

66. *Lisäksi* vastaavasti kuin komissio huomautan, että *Helleenien tasavallan tältä osin* oikeudenkäyntiä edeltävässä menettelyssä *esittämät väitteet* eivät ole päteviä. Tarkemmin ottaen unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan[62] sillä, että hallinnollisen käytännön perusteella voidaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella mahdollisesti jättää soveltamatta Kreikan lainsäädännön sellaisia säännöksiä, jotka eivät ole direktiivin 2005/36 mukaisia, ja muun muassa niitä, joissa vaaditaan edellä mainittua kokemusta, ei ole merkitystä.[63]

67. Näin ollen katson, että komissio on esittänyt oikeudellisesti riittävän näytön väitteestä, että Helleenien tasavalta ei ole noudattanut jäsenyysvelvoitteitaan, siltä osin kuin kyseinen väite perustuu direktiiviin 2005/36 ja koskee muutettua ministerin asetusta 109088, luettuna yhdessä lain 3898/2010 kanssa.

59 Siten kyseisen 5 momentin 1 kohdassa edellytetään, että ” hakija kykenee osoittamaan kokemuksen, joka muodostuu vähintään kolmesta sovittelumenettelyyn osallistumisesta sovittelijana, sovittelijan avustajana tai menettelyn osapuolen avustajana” ja siinä säädetään lisäksi, että ”lautakunta *voi oman harkintansa mukaan* vaatia asianomaista suorittamaan *täydentävän kokeen*”. Saman momentin 2 kohdassa sallitaan asianomaisen vapauttaminen velvollisuudesta osoittaa tällainen kokemuksensa, jos ”hakijan toimittamien asiakirjojen sisältämistä tiedoista käy kokonaisuutena selvästi ilmi hänen suorittamansa jatkokoulutus ja *systemaattinen toimiminen sovittelijana ja jos kyseinen nimike on myönnetty viimeistään 31.12.2012*” (korostus tässä).

60 Tarkemmin ottaen ulkomailla myönnetty tai tunnustetun ulkomaisen koulutusorganisaation Kreikassa annetun koulutuksen perusteella myöntämä tutkintonimike.

61 Erityisesti direktiivin 2005/36 13 artiklasta ilmenee, että jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen on annettava lupa ryhtyä harjoittamaan sovittelijan ammatin kaltaista säänneltyä ammattia ”samoin edellytyksin kuin jäsenvaltion omat kansalaiset”. Riitautetut muutetun ministerin asetuksen 109088 säännökset ovat kuitenkin omiaan vaikuttamaan toisten jäsenvaltioiden kansalaisiin enemmän kuin Kreikan kansalaisiin, mistä seuraa, että on vaara, että ensin mainitut asetetaan epäsuotuisampaan asemaan ja joutuvat näin välillisen syrjinnän kohteeksi.

62 Vaikka jäsenvaltion viranomaiset eivät käytännössä soveltaisi unionin oikeuden vastaista kansallista säännöstä, oikeusvarmuus kuitenkin edellyttää, että tätä säännöstä muutetaan muodollisesti (ks. mm. tuomio 13.3.1997, komissio v. Ranska, C-197/96, EU:C:1997:155, 14 kohta; tuomio 5.7.2007, komissio v. Belgia, C-522/04, EU:C:2007:405, 70 kohta ja tuomio 24.10.2013, komissio v. Espanja, C-151/12, EU:C:2013:690, 26 ja 36 kohta).

63 Komissio korostaa, että Kreikan viranomaisille annettu mahdollisuus jättää soveltamatta kokemusta koskevaa edellytystä on rajallinen, koska se koskee pelkästään sellaisia asianomaisia, jotka ovat hankkineet sovittelijan pätevyyden osoittavan tutkintonimikkeen viimeistään 31.12.2012 (ks. muutetun ministerin asetuksen 109088 A luvun ainoan pykälän 5 momentin 2 kohdan toinen virke ja lain 3898/2010, sellaisena kuin se on muutettuna vuonna 2012, 14 §:n 2 momentti).

V Ratkaisuehdotus

68. Edellä esitetyn perusteella ja ottamatta kantaa muiden tässä asiassa esitettyjen kanneperusteiden tarkasteluun, ehdotan, että unionin tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

Koska Helleenien tasavalta on asettanut akateemisen pätevyyden tunnustamismenettelyn edellytykseksi vaadittujen todistusten sisältöä koskevia lisävaatimuksia ja korvaavia toimenpiteitä, joita ennen ei arvioida sitä, onko koulutus mahdollisesti olennaisesti erilainen kuin kansallinen koulutus, Helleenien tasavalta ei ole noudattanut ammattipätevyyden tunnustamisesta 7.9.2005 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/46/EY 13, 14 ja 50 artiklan sekä sen liitteen VII mukaisia velvoitteitaan.